

Horváth Diána – Molnár Dániel – Regős Gábor

MIT VESZÍTENE MAGYARORSZÁG A HUXITTAL?

AVAGY SCI-FI KÖZGAZDÁSZ MÓDRA

Miért sci-fi a sci-fi? Mert tudományos alapon próbál meg bemutatni valamit, ami csak a szerzők képzeletében él. A műfaj legnagyobb előnye, hogy senki nem tudja sem megerősíteni, sem megcáfolni az abban elhangzottakat, hiszen a fantázia világában bármi megtörténhet. Ezt látjuk a brexit kapcsán is, bár az nem annyira sci-fi, mint inkább komédia. Vagy tragikomédia. Bár a vígjáték műfajában közelebb áll jelen sorok szerzőihez, mint a sci-fi, a brexittel kapcsolatos történetek semmiképp sem viccesek – legalábbis nem kellene annak lenniük.

A sci-fi történetek, habár a képzelet szüleményei, tudományos alapokon nyugszanak, így a bekövetkezésük a jövőben akár még meg is történhet. Ám ami a huxitot illeti, szinte biztosan tudható, hogy nem fog megtörténni (elemzésünk végére remélhetőleg az Olvasó számára is kiderül, hogy miért). Bár a főszerkesztői felkérő levél a veszteségekre kérdez rá, érdemes kitérni a vélt vagy valós nyereségekre is, hiszen így adható teljes kép arról, amit a fantáziánk diktál. Vagyis *azokról a hatásokról, amelyek amúgy nem következnek be.*¹

Az uniós tagság elképzelt megszűnése utáni állapottal kapcsolatos vélekedések alapvetően két irányból közelíthetők meg:

1. A brexittel kapcsolatos eddigi tapasztalatok.
2. Az uniós tagság eddigi tapasztalatai – előnyök és hátrányok.

Tekintettel arra, hogy a kérdésben nem szerepel, vajon a huxit mikor következne be, ezért azt is érdemes kiemelni, hogy már az is a sci-fi kategóriája, hogy miből is

<https://doi.org/10.47630/KULG.2019.63.5-6.34>

Horváth Diána, a Századvég Gazdaságkutató Zrt. tudományos munkatársa, a Budapesti Corvinus Egyetem doktorandusza. E-mail: horvath.dia@szazadveg.hu

Molnár Dániel, a Századvég Gazdaságkutató Zrt. makrogazdasági elemzője.
E-mail: molnar.daniel@szazadveg.hu

Regős Gábor, a Századvég Gazdaságkutató Zrt. makrogazdasági üzletág vezetője.
E-mail: regos@szazadveg.hu

¹ A valós kép felvázolása a brexittel kapcsolatos népszavazást megelőzően nem történt meg.

lépne ki Magyarország. Hiszen az a valami, amiből kilépne, szintén folyamatosan változik: itt egyaránt gondolhatunk a közösség céljaira, szabályaira, költségvetésére.

A brexittel kapcsolatos tapasztalatok

Érdekes először a brexittel kapcsolatos tapasztalatokat összegezni. Nem azért, mert jelen sorok írásakor bármit eldöntöttek volna vele kapcsolatban, sokkal inkább azért, mert a lehetséges utakat így könnyebb felvázolni. A kilépés ugyanis nem azt jelenti, hogy az adott ország és az Európai Unió között másnaptól minden kapcsolat megszűnik, hanem azt, hogy ezek a kapcsolatok gyökeresen megváltoznak.

A brexittel kapcsolatos tapasztalatokat azonban nem csak emiatt érdemes szem előtt tartani. A brit gazdaság a magyarnál jóval erősebb és zártabb, azonban mint látható, a kilépési feltételekről szóló, mindkét fél számára kedvező alku kialakítása nem tűnik könnyű feladatnak. Még egy olyan gazdaságot sem tekint az Európai Bizottság egyenrangú tárgyalási partnernek, amely hazánknál sokkal erősebb. Fontos hozzátenni, nem is érdeke, hogy reális és kedvező alternatívát nyújtson az unióból kilépést fontolgató tagországok számára. Így a kialakított, de a brit parlament által el nem fogadott megállapodás enyhén fogalmazva sem képviseli a brit fél érdekeit. Leginkább olyan kompromisszumos megállapodásnak tekinthető, amelynek célja, hogy mind a hard brexit ellenzőit, mind az EU-párti döntéshozókat kielégítse. Theresa May azonban ezzel két szék között a pad alá esett, így a kálvária továbbra is zajlik.

Korábbi tanulmányunkban (*Horváth és szerzőtársai*, 2017) négy forgatókönyvet azonosítottunk a brexit kapcsán, amelyek mind a mai napig aktuálisak:

– *Hard brexit*: Kilépés a közös piacból és a vámunióból. Ez a forgatókönyv azonban nem jelenti azt, hogy nem lenne lehetőség szabadkereskedelmi és beruházásvédelmi megállapodás megkötésére.

– *Soft brexit*: Bár az Egyesült Királyság kilép az Európai Unióból, de az Európai Gazdasági Térség tagja marad. Ebben az esetben szabályozási kérdésekben visszaszereznék a szuverenitásukat – legalábbis saját elképzelésük szerint. Ekkor lehetőség nyílhatna például arra, hogy a munkavállalás szabályait az igényeik szerint módosítsák.

– *Átmeneti időszak*: A tárgyalásokat nem zárják le 2019 márciusáig, így átmeneti szabályozást kell alkalmazni. Ez az unióból történő kizuhanást, az átmeneti bennmaradást vagy valamilyen, az átmeneti időre szóló szerződést is jelenthet.

– *A brexit nem történik meg.*

Egyelőre az átmeneti időszak valósult meg, az is olyan formában, hogy a kilépés nem történt meg. A soft brexitet jelentő, lehetséges megoldás előtt még összejöhet az átmeneti időre szóló szerződéses változat is. Mint a bevezetőben jeleztük, műfajilag sci-fit kértek tőlünk, így a komédiával (az átmenet további elhúzóásával) a továbbiakban nem foglalkozunk. Nem foglalkozunk azzal az esettel sem, amikor nem történik kilépés.

A soft brexit olyasmit jelentene, hogy az Egyesült Királyság tagsága megszűnik, a szabályok egy része azonban érvényes maradna rá. Lassan három évvel a népszavazás után sem látszik, hogy ezek mely szabályok lennének. Látható azonban, hogy nem azok a szabályok, amelyek az Egyesült Királyság számára előnyösek, vagyis még egy nagy ország esetében sem tűnik lehetségesnek a szabályok közül válogatni.

A továbbiakban tehát nem próbálunk meg olyan scenáriót felvázolni, amely azt vizsgálja, hogy Magyarországnak milyen szabályokat kellene összeválogatnia magának, sokkal inkább azt vizsgáljuk meg, hogy *egy komolyabb eltávolodás milyen következményekkel járna* és várhatóan hogyan nézne ki. Fontos azonban megjegyezni, hogy a kialakuló szabályrendszer körülbelül végtelen formát ölthet, tehát itt csak nagyon felületes találgatásokra van lehetőség. Hangsúlyozzuk azt is, hogy a következőkben elsősorban a gazdasági kérdésekre koncentrálunk, a politikai hatásoktól eltekintünk. Mivel azonban a képzelet világából néha törekszünk a valóságba való visszatérésre is, ezért néhány helyen azt is jelezzük, hogy a jelenlegi gyakorlatot esetleg hol lehetne módosítani, jobbra tenni. Ez azért is célszerű, mert sokkal jobban egybevág a jelenlegi szándékokkal, és mint a későbbiekben látni fogjuk, ez az, ami Magyarország számára hasznos lehet. Avagy: ha valami nem működik, azt célszerű megjavítani.

Az elképzelt hard scenárió

Mi történne tehát, ha Magyarország végérvényesen kilépne (vagy valamilyen más módon kikerülne) az Európai Unió kötelékéből,² avagy megtörténne a hard huxit? Ahhoz, hogy erre a kérdésre válaszolni tudjunk, célszerű az eseményeket

² Ez történhetne akár azért is, mert az Európai Unió szűnne meg jelenlegi formájában, de a lehetőségek vizsgálata meghaladja elemzésünk kereteit.

olyan szempontból is vizsgálni, hogy milyen szerepet tölt, illetve töltött be hazánk életében az Európai Unió.

A 2004. május 1-jei uniós bővítés 15. évfordulója alkalmából az Európai Bizottság [2019b] rövid kimutatást készített, amelyben kiemeli az unió hozzájárulását Magyarország válságból való kilábalásához és azt követő konvergenciájához. Egy esetleges kilépéskor Magyarország számára tagadhatatlanul nagy érvágás lenne, ha elesne az uniós forrásoktól, mivel talán e forrásokat szokás az uniós tagság legfontosabb előnyének tekinteni. Ezt szemléltetendő, tekintsük át az elmúlt 15 év legfontosabb megállapításait az Európai Bizottság [2019b] anyaga alapján:

- 2004 és 2020 között 55,2 milliárd euró értékű beruházás valósul meg hazánkban az Európai Strukturális és Beruházási Alapok finanszírozásában, valamint a Juncker-terv keretében további 2,5 milliárd euró beruházás történt 2014 óta;

- 2014 óta a fenti forrásokból 28 820 kis- és közepes vállalkozáshoz jutottak el támogatások;

- A Magyarországon megvalósított kohéziós projektek 85 százalékát az unió finanszírozza, ezek legfőbb eredményei: 115 ezer új munkahely, 3724 kilométernyi útszakasz építése és/vagy korszerűsítése, 415 kilométernyi vasúti pálya építése és/vagy korszerűsítése, további 3,5 millió fő fér hozzá a víz- és szennyvízhálózathoz.

Látható, hogy az uniós források jelentős impulzust adnak a magyar gazdaságnak, ami a huxit esetén megszűnne. Ahhoz, hogy a jelenleg is tapasztalható tendenciák fennmaradjanak, ezeket a forrásokat pótolni kellene, amire hazai forrás bevonásával és/vagy külföldi befektetők bevonásával nyílna lehetősége az országnak. Előbbi esetében biztos állítható, hogy a magyar költségvetés önmagában nem tudna akkora forrást előteremteni, hogy a jelenlegi állapotok fennmaradjanak vagy épp fokozódjanak. Ehhez nélkülözhetetlen lenne a külföldi befektetők bevonása, ami azonban nem lenne egyszerű feladat, hiszen az unióból való kilépést követően jelentős mértékben megemelkedne a Magyarországra történő befektetés kockázata: már nem lenne ott biztosítékként az uniós tagságból fakadó nagyobb hitelesség.

És ezzel egy újabb hátrányos aspektus kerül előtérbe: a kilépéssel elveszne az unió által biztosított védőháló is, amely gazdasági sokkok és nehézségek esetén segítséget jelent. Nevezetesen az Európai Stabilitási Mechanizmustól (ESM-től), valamint a tagországok számára aktiválható pénzügyi támogatás rendszerétől esne el hazánk egy huxit esetén.

Az uniós tagságért cserébe az országok hozzájárulnak az unió költségvetéséhez, az így befolyó összegeket pedig aztán újraosztják a tagállamok között. Magyaror-

szág éves nemzeti hozzájárulása nem éri el az 1 milliárd eurót (2017-ben 821 millió euró), míg az EU-tól jelentős bevétel érkezik (2017-ben 4 milliárd euró). Bár a kilépéssel a tagdíjfizetés megszűnik, végeredményben így is jelentős forráskieséssel kellene számolnunk.

Másrészről az Európai Bizottság [2018] javaslata alapján a 2021–2027-es költségvetési ciklus terveit tekintve az EU-ból érkező források jelentősen, reálértéken akár 24 százalékkal is mérséklődhetnek. Ezzel egyidejűleg a fizetendő tagdíj évente átlagosan 1,4 milliárd euróra emelkedne, ami megközelítőleg 45 százalékkal haladja meg a jelenlegi ciklus átlagos hozzájárulásának a mértékét. A hozzájárulás és a kifizetések alakulásában az ország fejlettségének a növekedése, az uniós szempontrendszer változása és a brexit folyamata áll. Bár Magyarország továbbra is nettó kedvezményezett marad, azonban a bevételek és a hozzájárulás közötti különbség érdemben csökken. Amennyiben ez a tendencia folytatódik – márpedig a fejlettség növekedésével vélhetően folytatódni fog –, akkor Magyarország akár már a 2028-tól induló ciklusban is nettó befizetővé válhat. Ha pedig ez megtörténik, akkor a kilépés költség-haszon elemzése már teljesen más eredményt is hozhat.

Az uniós források esetében nemcsak a tagországok által elosztott forrásokról érdemes beszélni, hanem a központi elosztású forrásokról is, bár ezekhez az új tagországok a kevesebb tapasztalat nyomán nehezebben jutnak hozzá. Jelenleg a Horizont 2020 előírja, hogy 2020-ra az európai uniós kutatás-fejlesztési kiadásoknak három százalékot kell kitenniük. Ennek szellemében az uniós tagországok mind a hazai, mind az uniós forrásból K+F-re fordított összegeket növelni kezdték. Az Európai Bizottság [2019a] kiadványa alapján a K+F intenzitás 2000 és 2017 között a legtöbb tagországban jelentős mértékben emelkedett – köztük hazánkban is. A Magyarországra vonatkozó kiadványból [Európai Bizottság, 2019b] az is kiderül, hogy a Horizont 2020 keretében 228,9 millió euró támogatás folyt be. Ebből az egyetemek és a kutatási szervezetek 22,9 millió eurót fordítottak kapacitásbővítésére. Kilépés esetén megszűnne a kitűzött célnak való megfelelési kényszer, az azonban nem valószínű, hogy a K+F kiadások érdemben csökkennének, mivel az Magyarország versenyképességét rontaná. Huxit esetén viszont a kieső összeget költségvetési forrásból kellene pótolni.

Az európai együttműködés egyik legnagyobb sikere a közös piac, az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a személyek szabad mozgása. Ezen túlmenően a schengeni övezet kialakítása, amellyel nemcsak a vámok, hanem a határellenőrzés is megszűnt a tagállamok között. Ehhez persze hosszú folyamat vezetett el, az országspecifikus szabályozásokat egységesíteni kellett. Az övezet sikeressége azonban az utóbbi idő-

szakban megkérdőjeleződött, több ország is ismét „ideiglenesen” bevezette a határ-ellenőrzést, mivel a közös szabályokat nem minden tagállam tartotta be. Kilépés esetén természetesen ez az előny is megszűnne Magyarország számára. Viszont a schengeni övezetben való részvételnek nem feltétele az uniós tagság; erre Norvégia a legjobb példa. Megfelelő politikai akarattal, elsősorban a Bizottság részéről,³ erről az előnyről sem kellene lemondani huxit esetén. Hasonló a helyzet több más európai uniós programmal, amelyek közül mi most csak az Erasmust, az egyetemi hallgatók külföldi tanulását elősegítő programot emelnénk ki, amelyben az Európai Unió kívüli országok tanulói szintén részt vehetnek. A schengeni övezet kapcsán el is érkeztünk egy olyan ponthoz, ahol van mit javítani: ha az „ideiglenesen” bevezetett határellenőrzések megszűnnének, akkor a bemutatott előny tényleges előny lenne.

A közös piac elhagyásával egy további probléma is felmerül. A magyar gazdasági teljesítménynek a jelentős részét a külföldi leányvállalatok adják, amelyek sokszor az anyavállalatok beszállítóiként működnek, és az alacsonyabb bérek miatt hazánkban végzik a munkaerő-igényesebb gyártási folyamatokat. Számukra kedvező környezetet biztosít a jelenlegi gazdasági rendszer. Ennek megszűnésével jelentős költségekkel szembesülnének, amelyek adott esetben termelésük másik tagállamba való áthelyezésére ösztönözheti őket. Ennek elkerülése csak kedvező és gyorsan tető alá hozott kereskedelmi megállapodás esetén lehetséges – ha egyáltalán lehetséges.

Az áruk, a szolgáltatások, a tőke, illetve a munkaerő szabad áramlásához kapcsolódik a versenyképesség szerepe is. A magyar gazdaság versenyképességét többek között a munkaerő mennyisége és minősége, illetve a hazánkban elérhető piacok kiterjedtsége határozza meg. A korábbi években az előbbi volt a főbb szempont. Csakhogy a gazdasági növekedéssel a kedvezőtlen demográfiai folyamatok és a munkaerő szabad áramlása következtében szűkült a rendelkezésre álló munkaerő állománya, miközben a munkahelyek száma jelentősen nőtt. Ez a bérek dinamikus emelkedését eredményezte. Így ez a versenyelőny lassanként háttérbe szorul, holott a hazai bérszínvonal nemzetközi összevetésben még mindig alacsonynak számít. Illetve fontos hozzátennünk, hogy a tartós felzárkózás érdekében erre nem is szabad gazdaságpolitikát építeni. Így Magyarország egyik fontos vonzereje az uniós piacok könnyű elérhetősége, valamint a kormányzati támogatási programok lehetnek a jövőben is. A huxit révén az előbbi versenyelőnyről mondanánk le, azonban, ahogy már ismertettük, ez is csak akkor történik meg, ha a kilépési tárgyalás során az Eu-

³ Ez az igazi sci-fi!

rópai Bizottsággal nem sikerül megfelelő megállapodásra jutni – erre viszont az ő erőfőlénye miatt jó esély van.

Látjuk ugyanakkor, hogy a szolgáltatások szabad áramlása sem történik meg minden esetben maradéktalanul: a fuvarozó cégeket érintő új mobilitási csomag célja vagy/és hatása a keleti tagországok e tevékenységet folytató cégeinek a kiszorítása a nyugati piacokról. A csomag azonban az unión kívüli vállalkozásokra nem vonatkozik, így ők az alacsonyabb bérekkel továbbra is versenyelőnyben lesznek. Itt tehát találtunk egy újabb lehetőséget a javításra: piacvédelmi okokból ne hozzunk olyan szabályozást, amely a keleti tagállamok számára hátrányt jelent, rontja a versenyhelyzetüket.

Az Európai Unió egyik alapvető elve a szabad verseny fenntartása. A Bizottság rengeteg kötelezettségszegési eljárást indít a tagállamokkal szemben, amelyek célja a piaci verseny védelme. Ellenben, ahogy remélhetőleg mindenki, aki tanult mikroökonómiát, tudja, a piaci verseny hatékony elosztáshoz vezet ugyan, azonban ez nem jelent egyben igazságos elosztást is. Az optimális gazdaságpolitikához, a teljes foglalkoztatás eléréséhez, valamint az igazságos jövedelmi viszonyok létrejöttéhez egyes piacokon szükség van a fokozott állami beavatkozásra, amelyet a brüsszeli bürokrácia jelenleg az uniós gazdaság egészének sikeressége érdekében korlátoz. Így *a kilépés egyik legnagyobb előnyének a gazdaságpolitikai mozgástér kiszélesedését lehet említeni*. Itt nem elsősorban a protekcionista, védővámokkal fémjelzett gazdaságpolitikára kell gondolni, hanem a szegmentáltabb, egy-egy részpiacra irányuló szabályozás kialakítására, amely célzottan segítheti például egy régió fejlődését, szemben a jelenleg megkövetelt általános, átfogó és versenysemleges szabályozással.

További előnyként a vámunióból való kilépést és a szabad kereskedelempolitika visszaszerzését lehet még említeni, ahogy a brexit-kampány idején is ez volt az egyik sarokpont. A kereskedelempolitika az EU kizárólagos hatáskörébe tartozik, vagyis az unió alkotja meg a főbb jogszabályokat, ő köt nemzetközi megállapodásokat. Ezen felül a vámbevételek 75 százaléka is az unió költségvetésébe folyik be, a fennmaradó rész pedig elsősorban a vámok beszedésének költségét fedezi. Huxit esetén ismét lehetőségünk lenne harmadik országokkal kereskedelmi egyezményeket kötni, és a költségvetés vámbevételei is jelentősen emelkedhetnének, bár ez utóbbi nem jelentős tétel. Illetve, mivel a nemzetközi egyezményekről az Európai Tanács minősített többséggel határoz, olyan szerződések sem vonatkoznának ránk, amelyek esetleg sértik gazdasági érdekeinket. Az Egyesült Királysággal összehasonlítva azonban előbbi téren sem lehetnek hiú ábrándjaink. A hazai piac nem elég méretes ahhoz, hogy a nagyobb gazdaságok számára vonzó legyen, és egy ilyen gazdaság,

például Kína szükségleteit sem tudja kielégíteni. Jelenlegi helyzetünkben a torta egy kis szeletének a kisajátítása több mint kedvező lehetőség. Tágabb értelemben itt felmerülhet az is, hogy nem vonatkoznának Magyarországra olyan megállapodások, illetve döntések, amelyek számára károsak – bár szintén a brit kilépés kapcsán láttuk, hogy válogatásra nincs mód.

Fontos aspektus még a munkavállalók helyzete. Az uniós csatlakozás, a munkaerő szabad áramlásának létrejötte többeket arra ösztönzött hazánkban, de a régió egészében is, hogy a magasabb bérek miatt nyugaton keressenek állást. A huxit esetén számukra megszűnne a szabad munkavállalás joga, így vagy letelepedési, illetve munkavállalási engedélyért kellene folyamodniuk, vagy hazatérniük – már amennyiben a magyar állam nem kötne erre vonatkozó megállapodást a Bizottsággal. A hazatérő munkavállalók révén enyhülhetne a munkaerőhiány, és a tapasztalt, idegen nyelvet beszélő munkavállalók bevonásával akár még a termelékenység is javulna. Fontos azonban, hogy a munkaerő jelenlegi szűkössége a gazdasági növekedés eredménye is, utóbbi hiányában a vállalatok nem akarnának bővülni, valamint beruházni. Vagyis a munkaerő hazatérése a jelenlegi problémákat csak abban az esetben oldaná meg, ha a gazdaság dinamikus bővülése továbbra is fennmaradna. Ennek hiányában a visszatérő munkaerő csak újabb nehézségeket – mint például a magas munkanélküliség – eredményezne.

Gazdasági szempontból tehát az eddigiekben azt láttuk, hogy az Európai Unióból való kilépés lehetne akár sikeres is, amennyiben annak során számunkra előnyös megállapodásra tudunk jutni az Európai Bizottsággal. Egy ilyen megállapodás azonban, ahogy azt már a brexit kapcsán is említettük, nem érdeke az Európai Uniónak. Így, mivel a kedvező kilépési megállapodás esélytelen, nem gondoljuk azt, hogy egy huxit releváns lehetőség volna. Sokkal *inkább a felmerülő problémák megoldására kell törekedni*, és arra, hogy a folyamatok az Európai Unióban úgy alakuljanak, hogy az a keleti tagországok számára is előnyös legyen.

Az Eurobarometer 2018-as felmérése alapján Magyarországon a lakosság 79 százaléka szerint az ország inkább profitál az uniós tagságból, míg csupán 14 százalék mondta azt, hogy nem, de egy esetleges kilépésről való népszavazáson is csak 17 százalék szavazna igennel, és 61 százalék nemmel. Tekintettel arra, hogy a politikusokat racionális döntéshozóknak tételezzük fel, akik a szavazatmaximalizálás érdekében a többségi álláspont felé mozdulnak el, ebből következően *a huxit valószínűsége körülbelül nulla százalék*. Hogy akkor miért is merül fel a téma időről időre azokban, akik a döntéshozataltól távol vannak? Nos, ezt közgazdászként nem érthetjük, ez már a fantasztikum világa.

Hivatkozások

- Eurobarometer [2018]. Parlemeter 2018 Taking up the challenge – From (silent) support to actual vote. <http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2018/parlemeter-2018/report/en-parlemeter-2018.pdf> (letöltve: 2019. május 16.)
- Európai Bizottság [2018]. Uniós költségvetés: Regionális fejlesztés és kohéziós politika 2020 után. Sajtóközlemény. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3885_hu.htm (letöltve: 2019. május 22.)
- Európai Bizottság [2019a]. 11 Trends for 11 Countries on EU Convergence. The EU Enlargement Countries in the Baltics, Balkans and. Central and Eastern Europe. 15th Anniversary of the 2004 EU Enlargement: Looking back, looking forward, Ausztria, 2019. április 8–9. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/anniversary_15_years_enlargement_conference.pdf (letöltve: 2019.május 20.)
- Európai Bizottság [2019b]. Együtt növekszünk: A Magyarországnak nyújtott uniós támogatások alakulása 2004 óta. https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/factsheet_growing-together_hu_hu.pdf (letöltve: 2019. május 20.)
- Horváth Diána – György László – Kiss István – Kutasi Gábor – Regős Gábor [2017]: A brexit hatása a magyar gazdaságra, *Külügyi Szemle*, 16. évf., 4. szám, 147–164. o.